אשר אנכי מצוך. דאי כדקא אמרת הוה ליה למכתב אשר צויתיך דמצוך משמע אפילו מכאן ואילך[א] ומ"מ אצטריך האלה דאי לאו הכי הוה אמינא דאף פרשה שנייה בכלל: **אמר רבא הלכה כרבי מאיר.** והכי הלכתא דקיי"ל כרבא דהוא בתרא: **על לבבך בעמידה.** בירושלמי מפרש לאו דאי היה יושב עומד אלא דאם היה מהלך עומד אע"ג דא"ר אמרי בר קורא כדרכו מצוה לעמוד בפסוק א'[ב] ובעינן כונה בפסוק ראשון נגד וכן איתא בתנחומא[ג] רב יהודה בשם שמואל אמר אסור לקבל עליו עול מלכות שמים כשהוא מהלך אלא יעמוד ויקרא וכשיגיע לוותבת יוך לדרכו: **שואל מפני היראה וכו'.** ר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה דאמר אפילו באמצע משיב מפני הכבוד א'[ד] כ"ב גרסה שמותר לענות קדיש וקדושה באמצע ק"ש דאין לך מפני הכבוד גדול מזה אבל באמצע י"ח אסור[ה] דמשמע[ו] לקמן בפ' אין עומדין (ד' לא.)[ז] דבין גאולה לתפלה אין לענות וכ"ש בתפלה עצמה ומי שמתפלל לבדו וש"ל מגיע למודיס יסמה למודיס אבל לא יאמר מודיס[ח] ודוקא שהיה באמצע הברכה אבל בסוף הברכה לא דגרסה כדורא בשביל הברכה ותמרינן (לקמן ד' לד.) דאין לכרוע בכל ברכות אלא באותן שתקנו חכמים וי"ת היה רגיל שהיה מתפלל בעומד פלא כדי לענות קדיש וקדושה עם הצבור והי' סובר אפי' שהה כדי לגמור את הכל אינו חוזר לראש: ימים

[1]אשר אנכי מצוך היום על לבבך מכאן אתה למד שכל הפרשה כולה צריכה כוונה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הלכה כר"ע איכא דמתני לה אהא דתניא [ט]הקורא את שמע צריך שיכוין את לבו ר' אחא משום ר' יהודה אומר כיון שכוון לבו בפרק ראשון שוב אינו צריך אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הלכה כר' אחא שאמר משום ר' יהודה תניא אידך והיו שלא יקרא למפרע על לבבך ר' זוטרא אומר עד כאן מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה רבי יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כוונה מ"ש מכאן ואילך מצות קריאה דכתיב לדבר בם הכא נמי הא כתיב ודברת בם ה"ק עד כאן מצות כוונה וקריאה מכאן ואילך קריאה בלא כוונה ומאי שנא עד כאן מצות כוונה וקריאה דכתיב על לבבך ודברת בם התם נמי הא כתיב על לבבכם לדבר בם ההוא מבעי ליה לכדרבי יצחק [י]דאמר [2]ושמתם את דברי אלה צריכה שתהא [א]שימה כנגד הלב: אמר מר ר' יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כוונה מ"ש מכאן ואילך מצות כוונה משום דכתיב על לבבכם הכא נמי הא כתיב על לבבך ה"ק עד כאן מצות קריאה וכוונה מכאן ואילך כוונה בלא קריאה ומ"ש עד כאן מצות קריאה וכוונה דכתיב על לבבך ודברת בם התם נמי הא כתיב על לבבכם לדבר בם ההוא בדברי

[3]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד [ב]עד כאן צריכה כוונת הלב דברי ר"מ אמר רבא הלכה כר"מ תניא סומכוס אומר [ג]כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו אמר רב אחא בר יעקב ובדלי"ת אמר רב אשי [ד]ובלבד שלא יחטוף בחי"ת ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' [חייא בר אבא] חזייה דהוה מאריך טובא א"ל [ה]כיון דאמליכתיה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים תו לא צריכת: אמר רב נתן בר מר עוקבא אמר רב יהודה על לבבך בעמידה על לבבך סלקא דעתך אלא אימא [ו]עד על לבבך בעמידה מכאן ואילך לא ורבי יוחנן אמר כל הפרשה כולה בעמידה ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' אחא שאמר משום ר' יהודה: ת"ר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד [ז]זו ק"ש של ר' יהודה הנשיא א"ל רב לר' חייא לא חזינא ליה לרבי דמקבל עליה מלכות שמים אמר ליה [ח]בר פחתי [ט]בשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליה מלכות שמים אמר ליה [י]בר קפרא לר"ש בר בר בשלמא לדידי דאמינא אינו חוזר וגומרה רבי שמעון ברבי אומר חוזר וגומרה א"ל בר קפרא לר"ש בר בר בשלמא לדידי דאמינא אינו חוזר וגומרה היינו דמהדר רבי אשמעתא דאית בה יציאת מצרים אלא לדידך דאמרת חוזר וגומרה למה ליה לאהדורי כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה אמר ר' אילא בריה דרב שמואל בר מרתא משמיה דרב אמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ונאנס בשינה יצא אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה [יא]בפסוקא קמא צערן טפי לא תצערן אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אבוך היכי הוה עביד אמר ליה בפסוקא קמא הוה קא מצער נפשיה טפי לא הוה מצער נפשיה אמר [יב]רב יוסף [יג]פרקדן לא יקרא קריאת שמע מקרא הוא דלא ליקרי הא מיגנא שפיר דמי והא רבי יהושע בן לוי [יד]לייט אמאן דגני אפרקיד אמרי מיגנא כי מצלי שפיר דמי מקרא אע"ג דמצלי נמי אסור והא ר' יוחנן מצלי וקרי שאני ר' יוחנן דבעל בשר הוה: ובפרקים שואל וכו': משיב מחמת מאי אילימא מפני הכבוד השתא משאל שאיל אהדורי מבעיא אלא שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם אימא סיפא ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב משיב מחמת מאי אילימא מפני היראה השתא משאל שאיל אהדורי מבעיא אלא מפני הכבוד היינו דר"י דתנן ר"י אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם חסורי מחסרא והכי קתני בפרקים שואל מפני הכבוד ואין צריך לומר שהוא משיב ובאמצע שואל מפני היראה ואין צריך לומר שהוא משיב דברי ר"מ רבי יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים

אילימא דמפני נפ. להא דרבה בב"ח: **בפרק ראשון.** כל פרשת שמע: **ע"כ מצות כוונה כו'.** כולה מפרש לה ואזיל (ה): **ת"ר יאשיה עד לאן.** פרק ראשון: **מצות כוונה כו'.** קס"ד דכוונה בלא קריאה: **מלאן ואילך.** פרשה והיה אם שמוע: **שפכא שימה כנגד הלב.** להא דשמתם דכתיב לאו בקריאה וכוונה אירי אלא בשימת תפילין של יד שיהא שם אותה על גובה של יד כנגד הלב על קבורת הזרוע בדולו"ן: ה"ג **הכוא בדברי סוכה דמיב.** כדמוכח קרא ולמדתם אותם את בניכם וגו'(ו): **עד לאן.** פסוק ראשון לבדו: **ובדל"ת.** ולא בחי"ת דכל כמה דאמר אם בלא בדל"ת לא משמע מידי ומה בצע בהאמרכמו אבל בדל"ת יאריך עד כשיעור שיעשנו בלבו יחיד בשמים ובארץ ולארבע רוחותיה כדמפרש לקמן: **ובלבד שלא יחטוף בחי"ת.** בשביל אריכות הדל"ת לא ימהר בקריאתה שלא יקראנה בחטוף [א] בלא פתח ואין זה כלום: **דאמליכתיה למעלה וכו'.** שהארכת שיעור שתשוב בלבך ה' אחד בשמים ובארץ וד' רוחותיה: **בעמידה.** אפי' לב"ה דאמרי [נעיל יא.] עוסקין במלאכתן וקורין ומהלכין וקורין מודים הם שלריך לעמוד במקום אחד עד המקרא הזה לפי שעד כאן מצות כוונה: **לא חזינא דמקבל עליה מלכות שמים.** שהיה שוה לתלמידיו מקודם זמן ק"ש וכשהגיע הזמן לא ראיתיו מפסיק: **חוזר וגומרה.** לאחר שעמדו התלמידים: **דקא מהדר.** לשנות לתלמידים בכל יום שמעתא דאית בה יציאת מצרים במקום פרשה ליית ואמת ואיליב: **בזמנה.** בזמן ק"ש: **בפסוקא קמא צערן.** אם ראיתני מנמנם בערבי עד שאנער יפה בפסוק ראשון: **פרקדן.** שוכב על גבו ופניו למעלה: **נייט אמאן דגני אפרקיד.** שמא יתקשה אברו בתוך שנתו וגרלה לרגיש והוא דרך גנאי: **מיגנא.** ליגן: **כי מצלי שפיר דמי.** כשהוא מוטה על לדו מעט שפיר דמי אבל מקרי ק"ש אפילו מצלי נמי אסור שמקבל עליו מלכות שמים דרך שררה וגאוה: **לא אדם.** אפילו אינו נכבד: **חסורי מחסרא.** דהוה ליה למתני בתרוייהו אין צריך לומר ותו ליכא למקשי מידי: אמר

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה ב טור"ע א"ח סימן מז סעיף ג]:
ז ב מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הל' ו סמג עשין יח טו"ע א"ח סימן ס סעיף ה וטוש"ע א"ח סי' סג סעיף ד:
ח ג ד ה מיי' שם הלכה ט סמג שם טור ושו"ע א"ח סי' סג סעיף ו ז:
ט ו מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סימן סג סעיף ג:
י ז טוש"ע א"ח סימן סג סעיף ה:
יא ח מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' סג סעיף ה:
יב ט מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ו:
י [מיי' פ"ד מהל' דעות הלכה ה ופ"ח מהל' מלוה ולוה ביאה הלכה יט טוש"ע יו"ד סי' סג סעיף ג]:

תורה אור השלם

1. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ: דברים ו ו
2. וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: דברים יא יח
3. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: דברים ו ד

מוסף תוספות

א. [ד]מצוך משמע מה שיש לו לומר. תוס' סכח"ש.
ב. דעמידה מטעם כונה היא, הלכך כיון דקיי"ל כרבא דאין צריך כונה כי אם פסוק ראשון ה"ה נמי עמידה. שם.

רבינו חננאל

ר' אחא משום ר' יהודה אומר כיון שכוון לבו בפרק ראשון שוב אינו צריך. ומקשינן בגמ' דבני מערבא מה בין פרק ראשון לפרק שני הלא כל מה שכתוב בזה כתוב בזה, אי הכי לא יקרא אלא אחד, א(ו)מר ר' (אלא) [עילא] פרק ראשון אמור בלשון יחיד [ופרק] שני בלשון רבים לצבור, הראשון לתלמוד והשני למעשה. תני ושננתם עד כאן לכוונה מכאן ואילך לשינון. ת"ר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד עד כאן צריכה כונת הלב דברי ר"מ אמר רבא הלכה כר"מ. אע"ג דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כרבי עקיבא דכל הפרשה כולה צריכה כונה, ואמר (רבא) [רבב"ח] א"ר יוחנן הלכה כר' אחא שאמר משום ר' יהודה שצריך לכוין בפרק ראשון דהיינו כל פרשת שמע, אעפ"כ אנו כרבא קי"ל דבתראה הוא. ותו מעשה רב, דהא רב נחמן ורב יוסף עבדו עובדא דלא הוה מצערי נפשייהו אלא בשמע בלבד. ואמר רב יהודה אמר שמואל נמי שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד זו היא ק"ש של רבי יהודה הנשיא, וגם אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב, אמר שמע ישראל ה' אלקינו ונאנס בשינה יצא. אמר רב אחא בר יעקב ובדלי"ת. אם יקראנה צריך להאריך בלבד בדלי"ת כשיעור שתמליכהו בשמים ובארץ ובארבע רוחות העולם ובלבד שלא יחטוף בחי"ת. אלא אימא

מסורת הש"ס

ה) תוספתא פ"ג ב"ר, ב) ספרי פרשת ואתחנן [מנחות לז:], ג) [פי' כן גדולים עיין שנת ג: כט. מיר נט. וכרש"י שם], ד) [שלא ילפו עיניו כשהוא מסתכן ומתענה עדוק בעבר בר פתחי וע"ש עוד פי' אחרים], ה) נדה דף יד., ו) [תוס' ליט לקמן טו. קדושין לג: וסם שמגן], ז) [דברים יא], ח) רים פרשת לך, ט) ר"ל ממנלי דאמרי" התם ת"ל דבר לאחר אמת וליצ וכגרסת הרי"ף ורא"ש ע"ש כ"ה בתלוי גרסאו' והוא דמוק ולענ"ד ל"ל דמשמע לעיל ט:, י) [ועי' תוס' לקמן כא: ד"ה בד],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד כאן וכו' ואזיל הס"ד ואמ"ב מ"ב עד כאן ותיבת א"ר ליתיה בנמקי: (ב) תוס' ד"ה שואל מפני היראה וכו' בתמצא ר"ת אסור דמשמע. נ"ב וכן משמע בס' מי שמתו דף כ"ז ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' זו ק"ש של ריה"ג. עי' ברכינו יונה בפרקין דף ט. ד"ה מתני' המומין: תוס' ד"ה שואל כו' דמשמע כו'. מ' תוספת בא"ר שבת סימן ט:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ובלבד כו' בתנוף (בלא) מז"מ:

לעזי רש"י

ברדו"ן. החלק הבשרני (של הזרוע).

מוסף רש"י

שהתא שימה כנגד הלב. קיבורת כנגד הלב היא (מנחות לז). כיון דאמליכתיה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים. לשתמיע בכל העליונים, על שם (מלאכי ג יא) כי מגדל שמם ועד מנוחו גדול שמי בגוים, ובארבע רוחות והתהום לייחדו בכולן על שם (דברים לג ב) ומתתה הרקיעים לידע ולהודיע שאין כולן אלא רשות אחד. כי היכי דלדרשינן התם (מכילתא בשלח) ה' נלחמת שמו, זוהי הוא בגמא שלו, לומר שהוא מלך בכולן (סידור רש"י סי' יד, מחזו"ר סי' יב). בר פחתי. בן גדולים (שבת ג: כט.) לו: בנו של תגמיל חסס (נזיר נט.). דגני אפרקיד. פניו למעלה, ונגות הוא שעמשיס שיתקשה אבר מוך שנתו ויתגנה ועוד שידיו מונחות לו על אברו ומתחמם (נדה יד.). אע"ג דמצלי נמי אסור. אלא אם כן יושב לו שוכב מלוי על לדו (שם).

רב נסים גאון

ההוא מיבעי לי לכדר' יצחק דאמר ר' יצחק צריכה שתהא שימה כנגד הלב. אתפילין של יד קאי ועיקרה במס' דמנחות (דף לז) בפר' הקומץ את המנחה: **שאני** ר' יוחנן דבעל בשר הוה. איתיה לפירושיה בבבא מציעא בפ' השוכר את הפועלין (דף פז) אמר (רבא) [רב פפא] אבריה דר' יוחנן בת ה' קבין ואמרי לה בת ג' קבין:

ברכות מ: **תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות**

לאחי. כך שמו: **פגע דבי רבי חייא.** שהיה שונה בבית רבי חייא: **מהו שיפסיק.** לשאלת שלום: **ימים שהיחיד גומר בהן את הסלע.** שהוא מוכה לכל אדם והם אחד ועשרים יום בשנה כדאמרינן במסכת ערכין (ד' י.): **מהו שיטעום.** את המבשיל לדעת אם צריך מלח או תבלין: **מטעמת.** טועמת תבשיל: **רביעתא.** רביעית הלוג: **חדלו לכם מן האדם.** כשיש לכם לעסוק בכבוד המקום אל תתעסקו בכבוד אדם לא יהא לכם כי למה היא לחדול: **ושמואל.** לא דרש לשון בָּמָה אלא כמשמעו בָּמָה תשבתו זה שהקדמת כבודו לכבודי: **שואל מפני הכבוד.** הא ק"ש קודם תפלה הוא וקתני שואל: **פרגמה ר' אחא.** הא דרב ושמואל דאסקי: **בשביל לפתחו.** אבל פגעו בדרך שואל: ה"ג **אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אמור לדך.** תפלה שמצדיקין לצורתו והדר ויסב פעמיו לדרכי חפציו: **אל תקרי שבע אלא שבע.** ילין בל יפקד מן השמים בחלוס הרי הוא רע לכן אין משגיחין לפקדו: וה'

ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם תניא נמי הכי הקורא את שמע ופגע בו רבו או גדול הימנו בפרקים שואל מפני הכבוד וא"צ לומר שהוא משיב ובאמצע שואל מפני היראה ואצ"ל שהוא משיב דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם בעא מיניה אחי תנא דבי רבי חייא מרבי חייא בהלל [8]ובמגילה מהו שיפסיק [9] אמרינן ק"ו ק"ש דאורייתא פוסק הלל דרבנן מבעיא או דלמא [9]פרסומי ניסא עדיף א"ל פוסק ואין בכך כלום אמר רבה [2]ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל בין פרק לפרק פוסק באמצע הפרק אינו פוסק וימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל אפי' באמצע הפרק פוסק אני והא רב בר שבא איקלע לגביה דרבינא וימים שאין היחיד גומר את ההלל הוה ולא פסיק ליה שאני רב בר שבא דלא חשיב עליה דרבינא: בעי מיניה אשיאן תנא דבי ר' אמי מר' אמי השרוי בתענית מהו שיטעום אכילה ושתיה קביל עליה והא ליכא או דילמא הנאה קביל עליה והא איכא א"ל טועם ואין בכך כלום תניא נמי הכי [2,6]מטעמת אינה טעונה ברכה [7]והשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום עד כמה ר' אמי ור' אסי טעמי עד שיעור רביעתא: אמר רב [10]כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאלו עשאו במה שנאמר [1]חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא [2]אל תקרי במה אלא במה ושמואל אמר במה חשבתו לזה ולא לאלוה מתיב רב ששת בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב תרגמה ר' אבא במשכים לפתחו [3](א"ר יונה א"ר זירא כל העושה חפציו קודם שיתפלל כאלו בנה במה א"ל במה אמרת א"ל לא אסור קא אמינא וכדרב אידי בר אבין ד)אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן [1]אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל שנאמר [2]צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו ואמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן [1]כל המתפלל ואח"כ יוצא לדרך הקב"ה עושה לו חפציו שנאמר צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו: (ו)א"ר יונה א"ר זירא [7]כל הלן שבעת ימים בלא חלום נקרא רע שנאמר [3]ושבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע א"ל רב אחא בריה דרבי חייא בר אבא הכי א"ר חייא א"ר יוחנן כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע: אלו הן בין הפרקים וכו': א"ר אבהו א"ר יוחנן [8]הלכה כר' יהודה דאמר בין אלהיכם לאמת ויציב לא יפסיק [9]א"ר אבהו א"ר יוחנן מאי טעמיה דרבי יהודה דכתיב וה'

ימים שהיחיד גומר בהם את ההלל. לאו דוקא יחיד אלא אפילו בשמיטת פסחים כי"ד בניסן ולאו דוקא גומר דודאי קי"ל דימים שאין יחיד גומר את ההלל אין מוכה לאמרו כלל אפילו בדילוג[8] דהכי משמע בערכין (פ"ב ד' י.): דתניא כ"א יום דיחיד גומר בהן את ההלל ופריך ר"ה וי"כ גמי לימא משמע דבשאר ימים מוכים כמו בראשי חדשים פשיטא ליה דאין לומר מדלא תניא יותר מכ"א יום וגם מדלא קאמר לגמור בר"ה ובי"ה דאז הוה משמע דבשאר ימים מוכים כמו בר"ח ודאי אין גומרין אבל קורין אבל עתה משמע אפילו קורין לא וכן משמע בפרק בתרא דתענית (ד' כח:) רב מיקלע לבבל חזנהו דהוו קא קרו בר"ח סבר לאפסוקינהו. פירוש שהיה סובר שהיו גומרים אותו כיון שאינו אלא מנהג דקא מדלגי דלוגי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם אלמא דימים דאין גומרין בהן הלל אין מוכה לאמרו ומה שאנו אומרין אותו היינו משום מנהג. וכתוב במחזור ויעלו כיון שאינו אלא מנהג בעלמא לא מברכינן עליה[2] כדאמר פרק לולב וערבה (סוכה ד' מד:) אין מברכין על דבר שהוא מנהג. ומיהו אומר ר"ת דאינו ראיה לאלטלול ואפי' לא מברכינן אבל על מצוה פשיטא דמברכינן[3] דהא חזינן כל יו"ט שני אינו אלא מנהגא ומברכין[7] והכא נמי משמע דמברכין דאי לא מברכין מאי הפסקה שייך בה[7] ועוד ראיה דמברכינן על מנהגא מהא דרב על לבי כנישתא וכו' ואם לא ברכו בתחלה אמאי לא הרגיש רב דהוה מנהגא עד שלגו[1] אלא בוודאי ברכו מפני שמברכים בטוב על מנהגא ובשביל כן לא הרגיש עד הלוג ואי"ת אמאי לא אסיק אדעתיה אם ברכו לקרות או לגמור[7] וי"ל דבכך אין לחוש שבטוב יכול לברך לגמור אפי' כשהוא מלגו[7] או איפכא ומה שמברכין כך על הלוג לקרות וכשהן גומרין לגמור כדי שלא יטעו[8] ומשום הכי לא היה יכול להבין מתוך הברכה עד הלוג ויש שרוצין לומר דיחיד האומר הלל בימים שאין גומרין שאין לו לברך ומיהו אשר מקולי היה אומר דכיון שרגיל לחייב עצמו מברך ואין זה ברכה לבטלה מידי דהוה אלולב[9] ואתפילין דהני נמי מברכות אע"ג שאינן חייבות וגלילי פסחים יש שמברכין פעמים בתחלה לקרות ואחר הסעודה אחר שפוך מברכין לגמור ומייתי ראיה מירושלמי (דפרק ח') מההיא דמייתי עלה דכל הברכות[9] פותחין בברוך חוץ מן הברכות הסמוכות לתחבתה וברכת הפירות והמלות ופריך בירושלמי עלה והא איכא גאולה פירוש אשר גאלנו דסמוכה לתחבתה[8] ואמאי פותחת בברוך שניין דאם שמעה בנהכ"נ יצא[2] ופריך והרי סופה פירוש יהללוך דאינה סמוכה שהסעודה מפסקת ואפ"ה אינה פותחת בברוך ומשני שאינם הנה אחת להבא ואחת לשעבר פירוש אחת להבא זו היא אותה ברכה שמברכין אחר אכילה לגמור ולאותה ברכה היא סמוכה אחת לשעבר היינו אותה שבירך קודם אכילה אלמא דמברכין שני פעמים אבל זה הפירוש אינו מיושב דהרי [9] פיקא משמע דקאי אברכה דאשר גאלנו דקאי בה מתחלה אבל ודאי אברכה דאשר גאלנו קאי כאשר אפרש מיהו משמע בירושלמי כאשר פירשתי תחלה שהיו מברכין ג' פעמים תחלה וסוף אבל אומר ר' יהודה דזו היא תמיהא גדולה מאחר שבירך קודם אכילה אמאי מפסיק ואוכל בינתים[7] שהרי בימים שאין יחיד גומר בהן את ההלל כיון שבירך תחלה כמו הכא אינו מוחר לפסוק אבל מפני הכבוד דאי בשבא בירך אמאי לא יפסיק באמצע אפילו אבל מפני הכבוד הא לא היה מפסיק שום ברכה אבל אבל נראה הא דפריך בירושלמי הרי גאולה דמשמע דמברכין עליה בתחלה איירי באדם שעושה הסדר בבת אחת שאז אינו מפסיק שאינו צריך אבל אנו אמספיקין לאכול אין לנו לברך כלל לא בתחלה ולא בסוף[7] והא דקאמר בירושלמי והרי [4] פיקא זהו אשר גאלנו דחותמת בברוך[10] ואמאי והא הודאה בעלמא היא כברכת פירות ואמאי חותמת בברוך ומשני שתים הנה שתי גאולות אחת להבא ואחת לשעבר פירוש לעתיד כמו יגיענו וגם היא אחרוכה קצת וגם יש בה לשעבר כמו אשר גאלנו מגאולת מצרים לפיכך חותמת בברוך[10] ומה שהקשה מיהללוך שאינה סמוכה לפי מה שפרשתי עתה ואפ"ה אינה פותחת בברוך יש ליתן טעם לפי שהיא הודאה בעלמא ואפילו שהיא אחרוכה קצת תקנו בה חתימה ולא פתיחה כמו אלהי נשמה. וכן משמע בירושלמי שהיה דרכן לומר הלל בבית הכנסת ואח"כ שותין כוסות שלהם בביתם בלא שום סדר דבעי בירושלמי (פ' ע"פ) שתאן בבת אחת מהו פירוש זה אחר זה בלא הלל וסדר בינתים מהו [4] שמעינן מן הדא דא"ר יוחנן הלל אם שמעה בבית הכנסת יצא וכן משמע בתוספתא [5] דמי שלא היה יודע וגכנס בבית הכנסת וכו' והשתא נמי מיושב דבשביל כך פותחת ברכה דאשר גאלנו בברוך דטעמא שאינה סמוכה כי הא דאם קרא הלל בנהכ"נ יצא: **אין** דילמא הנאה קביל עליה. אלא ליתנא משמע דמיירי בתענית יחיד שקבל עליו אבל בתענית הסמוך לא: **טועם** ואין בכך כלום. פירש ר"ח שחוזר ופולט ולא תשיב הנאה מן הטעימה אבל בולע לא אפילו בשאר תעניות ומשום הכי הפולט אינו צריך ברכה אינו נהנה: **במשכים** לפתחו. וכן הלכה אבל פגעו באקראי מותר:

יג) לעיל ד' ט.

מסורת הש"ס

1) [שבת דף כב:]. 2) סוטה ד:, ג) עי' רש"ש, ד) לקמן דף נח: [ושם פוסק ר' יעיקל וכ"כ בשאלתות] [נכפ' מקצ], ה) [נ"ל דעל שיתפלל, ו) [פוסקות בנכרוך כנ"ל רש"ש], ז) ספרים פ"ש ס"ש.

תורה אור השלם

1. חֲדֵלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאַפּוֹ כִּי בַּמֶּה נֶחְשָׁב הוּא: ישעיהו ב כב
2. צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו: תהלים פה יד
3. יִרְאַת יְיָ לְחַיִּים וְשָׂבֵעַ יָלִין בַּל יִפְקֹד רָע: משלי יט כג

הגהות הב"ח

(א) נב: מהו שיפסיק מי שמרגין: (ב) תוס' ד"ה ימים וכו' מידי דהוה אלולב ואתקיעות דהני נמי: (ג) בא"ר אינו מיושב דהרי סופה משמע: (ד) בא"ד בירושלמי והכי סופה זהו: (ה) בא"ד מהו נשמעינן מן הדא:

גליון הש"ס

נב: מטעמת כו'. עי' לקוטו ש"ש ר"ל בפסוק ויפדו העם את יונתן:

מוסף רש"י

כאילו עשאו במה. עבודת כוכבים (פוסחה ד:). אל תקרי שבע אלא שבע. ז' לילות ילין ולא יפקד בשום חלוס הרי הוא רע ושונאים אותו ואין מלאים לו כלום (לקמן נח:).

מוסף תוספות

א. אלא יחיד גומר היינו כמו יחיד קורא, דאורחיה דהש"ס דמשתעי הכי. תוס' סוכה מד: ד"ה סלן. ב. דליכא למימר רצונו, דמנהג בעלמא שתנהיגו הנם, ואפי' בכלל לא תסור ליתיה. סס. ג. דאין ראיה מערבה להלל, דערבה אינה אלא שלטול, וכיון דלאו תקנתא היא אלא מנהגא לא חשיבא למיקבע לה ברכה, אבל קריאת ההלל לא גרע מקורא בתורה. סס. ד. [ד]מברכינן רצונו ביום שני על תקיעת שופר ועל אכילת מצה תוס' הרא"ש. ה. דאי אין מברכין עליו תחלה וסוף הוי כאדם שקורא בספר תהלים ולא שייך בו הפסקה. סס. ותו מפני רשות נמי יפסיק, ועד כאן לא איבעיא ליה אלא מפני היראה ומפני הכבוד. תוס' ערכין י: ד"ה ר"מ. ו. ודסתמא לא באמצע הלל איקלע, מדקאמר רב איקלע לבבל ולא קאמר איקלע לבי כנישתא. תוס' סוכה סס. ז. אמאי לא ידע שהיו רוצין לדלג במה שברכו לקרות את ההלל, דאילו היה רוצין לגומרו היו מברכין לגמור. תוס' הרא"ש. ח. [ד]לגמור נמי הוי קריאה. סס. ט. כדי לרמוז לצבור מתי גומרין ומתי מדלגין. סס. י. אבל בצבור מברך לקרא את ההלל, שאין לך שום מצוה שיעשו צבור בלא ברכה. ספר פתרון שער ט. יא. ברכת אשר גאלנו שאנו מברכין בלילי פסחים שהיא סמוכה לברכה ראשונה של קריית שמע

עין משפט נר מצוה

יג א טור ושו"ע או"ח סימן תרלב סעיף ב:
יד ב מיי' פ"ג מהלכות תמוכה הלכה ט טור שו"ע או"ח סימן תכב סעיף ד [וסי' תפח סעי' ח] וסימן תרמד סעיף ח:
טו ג מיי' פ"ח מהלכות ברכות הלכה ב סמג (הלכות ברכות) עשין כז טוש"ע או"ח סימן רי סעיף ב:
טז ד מיי' פ"ח מהלכות תענית הלכה יד טוש"ע או"ח סימן תקפז סעיף ח [וכ"כ אלפס תענית פ"ח דף קנב]:
יז ה מיי' פ"ו מהלכות תפלה הלכה ד סמג עשין יט טור ש"ע או"ח סימן סט סעיף ב:
יח ו [מיי' שם סמג שם טוש"ע] שם סעיף ג: [ז מיי' שם טוש"ע שם וע"ש בכ"מ]
יט ח מיי' פ"ב מהלכות ק"ש הלכה ז סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן סו סעיף ה:

רבינו חננאל

ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. הלכה כר' יהודה. [וימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל וכו'. עי' פי' ר"ח תענית כח, ב]. והשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום. כגון שחזור ופולטו דלא חשיבה הנאה מן הטעימה וגם אין צריך ברכה. ולכך טעמי ר' אמי ור' אסי עד כדי רביעית. ודוקא בתענית יחיד כדאמרינן הנאה קביל עליה אבל תענית כתוב לא. ועד כמה ר' אמי ור' אסי טעמי עד שיעור רביעתא. פירש הגאון ז"ל עד שיטעמו בפעם אחת רביעית, אלא בכל יום התענית בכמה פעמים היו טועמים עד כשיעור הזה. אמר ר' אבהו א"ר יוחנן הילכתא כרבי יהודה דאמר בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. מ"ט דכתיב וה' אלקים אמת, וצריך לדבק אני ה' אלקיכם ואמת ויציב מאי טעמא דכתיב ד' אלהי' אמת, וצריך לחזור ולומר אמת ויציב וכו' ולומר כל הברכה, רבא אמר אינו חוזר ואומר אמת אלא משלים כל הברכה כולה ועומד בתפלה. וקיימא לן כרבא דבתראה הוא והיה רבא מגנה כל האומר פעמים.

רב ניסים גאון

אמר (רבא) [רבה] ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל כו'. איתיה לפירושייהו במסכתא תענית בפ' בג' פרקים בשונה (דף כח) דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק י"ח ימים יחיד גומר בהן את ההלל כו' והתם נמי אמרינן אמר (רבה) [רבא] זאת אומרת הלל דראש חודש לאו דאורייתא ולפיכך התיר רבא לפסוק בו אפי' באמצע הפרק:

יא) [נ"ל דבשאר ימים אינו מברך עליו שכבר בירך ברבים, כדאיתא במסכת סופרים (פ"כ ה"ז], אבל מברך אשר גאלנו על כוס שני שלא בירך אותו בבהכ"נ, הילכך כיון שלפעמים אינם סמוכות פתחו בה בברוך. סס. יב) לעיל ד' ט. יג) אם איתא דמברכין לפניו לגמור וברכת יהללוך הויא ברכה שלאחר מצותה, היאך קבעו הפסק זה בין שתי ברכות הללו. סס. יד) לפי שמפסיקים בו ואוכלים סעודתן ואינו אלא כקורא בעלמא. תוס' ר"י שילשלון. טו) [פי' סופה, סוף ברכה דאשר גאלנו. תוס' פסחים קד: ד"ה מוץ. טז) דאין כולה הודאה, דיש בה הפסק ותפלה שיגאל אותנו. סס.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ט) למה קדמה **פרשת שמע לוהיה אם שמוע.** וא"ת תיפוק ליה דקדמה בתורה וי"ל דהכי קאמר למה קדמה אף לפרשת ציצית דקדמה לכולן אלא ודאי אין אנו מושמין לזה שהיא קודמת בתורה משום דאמרינן אין מוקדם ומאוחר וא"כ היה לנו להקדים והיה שהיא מדברת בלשון רבים:

ויאמר אינה נוהגת **אלא ביום.**

מכאן משמע כר' שמעון דאמר בפ' התכלת (מנחות ד' מג.) דציצי' מ"ע שהזמן גרמא וכן אית"ת בקדושין (פ"ק ד' לג:) דקאמר ציצית מצות עשה שהזמן גרמא וא"ת א"כ למ"ד (מנחות מא.) ציצית מוצה עליה הוא ואפילו מונחת בקופסא אפ"ה חייבת בציצית היכי אשכחן שיהא הזמן גרמא[א]. וי"ל דאפ היה כשות המיוחד לגילה פטור[ב] והכי אית"ת בירושלמי דקדושין אמר להם ר"ש לי אתם מודיס לי דציצית מ"ע שהזמן גרמא שהרי כשות גילה פטור מן הציצית א"ר אלא טעמא דרבנן שאם היה מיוחד ליום וגילה שחייב בציצית[ג]: **ומנח תפילין ומצלי.** ומתסתם משמע שמותר להניח תפילין בין גאולה לתפלה וכן בטלית מניח אדם טליתו בין גאולה לתפלה. וכן מצינו ברבי ינתן יהודה אלא אחר טליתו ואהה אגלית וכבר קרא ק"ש בברכותיה ונתעטף בטליתו וגמר שמונה עשרה והביא ראיה מהכא מההיא דרב. מ"מ יש לחלק בין תפילין לטלית דעיקר ק"ש ותפלה שייכי בתפילין כדאמר בסמוך כאילו מעיד עדות שקר בעצמו פירוש באדון שלוה שהוא קורא והיו לעוטפת ונלאת על ידך ואין. ותפלה נמי כדאמרן [ד] קבי ק"ש ומתפלל זו היא מלכות שמים אבל ציצית שאינו אלא מוצה עליה שאם יש לו טלית חייב ואם אין לו פטור מציצית ויכול לקרות ק"ש בלא ציצית[ד] ולאי דהוי הפסקה. והרב רבי משה מקולי היה אומר דאפי' מכאן אין ראיה דמצי למימר הניח תפילין בלא ברכה ולאחר י"ח ממשמש בהם ומברך עליהם[ה] ובהכי סגי שגם מותר להתעטף בטלית בעת שידיו מטונפות ואחר שיטול ידיו ימשמש בטליתו ומברך:

ומכל מצות האמורות בתורה.

ות"ת וכי ק"ש לא הוה בכלל מצות האמורות בתורה. וי"ל דאי לא תני בהדיא ק"ש הוה אמינא דדוקא הני דלית להו קביעות זמן אבל ק"ש דקביע להו זמן לא הואיל וזמן עובר קמ"ל: **עולה בלא מנחה.** ה"ה דאפי' למימר בלא נסכים שהרי עולה נמי טעונה נסכים אלא ליתנא דקרא נקט עולה ומנחה וגו':

מאמן

ומכל מצות האמורות בתורה הגיע זמן ק"ש עולה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל הא גופא קשיא רישא אמר פטור וסיפא חייב הא לא קשיא [ה]סיפא בתרי ורישא בחד מ"מ קשיא לרב רב כרבי יהושע בן קרחה סבירא ליה דאמר עול מלכות שמים תחלה ואח"כ עול מצות אימר דאמר רבי יהושע בן קרחה להקדים קריאה לקריאה קריאה לעשיה מי שמעת ליה ותו מי סבר ליה כרבי יהושע בן קרחה והאמר [ו]רב חייא בר אשי זמנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ומקדים ומשי ידיה ומברך ומתני לן פרקין ומנח תפילין והדר קרי ק"ש וכ"ת בדלא מטא זמן ק"ש א"כ מאי אסהדתיה דרב חייא בר אשי לאפוקי ממ"ד למשנה אין צריך לברך קמ"ל דאף למשנה נמי צריך לברך מ"מ קשיא לרב שלוחא הוא דעוית: אמר עולא [ה]כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים: ואמר רבי יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה

יפנה

[1]וה' אלהים אמת חוזר ואומר אמת או אינו חוזר ואומר אמת א"ר אבהו א"ר יוחנן חוזר ואומר אמת רבה אמר [2]אינו חוזר ואומר אמת ההוא דנחית קמיה דרבה שמעיה רבה דאמר אמת אמת תרי זימני אמר רבה כל אמת אמת תפסיה להאי אמר רב יוסף כמה מעליא הא שמעתתא דכי אתא רב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא ערבית דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אמת אמר ליה אביי מאי מעליותא והא אמר רב כהנא אמר רב לא יתחיל ואם התחיל גומר וכי תימא ואמרת אליהם לא הוי התחלה והאמר רב שמואל בר יצחק אמר רב דבר אל בני ישראל לא הוי התחלה ואמרת אליהם הוי התחלה אמר רב פפא קסברי במערבא ואמרת אליהם נמי לא הויא התחלה עד דאמר ועשו להם ציצית אמר אביי הלכך אנן אתחולי מתחלינן דקא מתחלי במערבא וכיון דאתחלינן מגמר נמי גמרינן דהא אמר רב כהנא אמר רב לא יתחיל ואם התחיל גומר חייא בר רב אמר אמר אני ה' אלהיכם צריך לומר אמת לא אמר אני ה' אלהיכם אינו צ"ל אמת והא בעי לאדכורי יציאת מצרים דאמר הכי מודים אנחנו לך ה' אלהינו שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים ועשית לנו נסים וגבורות על הים ושרנו לך: אמר ר' יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע וכו': תניא ר"ש בן יוחי אומר בדין הוא שיקדים שמע לוהיה אם שמוע שזה ללמוד וזה ללמד והיה אם שמוע לויאמר שזה [3]ללמוד וזה לעשות אטו שמע ללמוד אית ביה ללמד ולעשות לית ביה והא כתיב ושננתם וקשרתם וכתבתם ותו והיה אם שמוע ללמד הוא דאית ביה ולעשות לית ביה והא כתיב וקשרתם וכתבתם אלא הכי קאמר בדין הוא שתקדם שמע לוהיה אם שמוע שזה ללמוד וללמד ולעשות והיה אם שמוע לויאמר שזה יש בה ללמד ולעשות ויאמר אין בה אלא לעשות בלבד ותיפוק ליה מדרבי יהושע בן קרחה חדא ועוד קאמר חדא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות ועוד משום דאית בה הני מילי אחרנייתא. רב [4]משי ידיה וקרא ק"ש ואנח תפילין [5] וצלי והיכי עביד הכי והתניא [6]החופר כוך למת בקבר פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין [7]וה' אלהים אמת חוזר ואומר אמת א"ר יוחנן חוזר ואומר אמת רבה אמר [8]אינו חוזר ואומר אמת ההוא דנחית קמיה דרבה דאמר אמת אמת תרי זימני אמר רבה כל אמת אמת תפסיה להאי אמר רב יוסף כמה מעליא הא שמעתתא דכי אתא רב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא ערבית דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אמת אמר ליה אביי מאי מעליותא והא אמר רב כהנא אמר רב לא יתחיל ואם התחיל גומר וכי תימא ואמרת אליהם לא הוי התחלה והאמר רב שמואל בר יצחק אמר רב דבר אל בני ישראל לא הוי התחלה ואמרת אליהם הוי התחלה אמר רב פפא קסברי במערבא ואמרת אליהם נמי לא הויא התחלה עד דאמר ועשו להם ציצית אמר אביי הלכך אנן אתחולי מתחלינן דקא מתחלי במערבא וכיון דאתחלינן מגמר נמי גמרינן דהא אמר רב כהנא אמר רב לא יתחיל ואם התחיל גומר חייא בר רב אמר אמר אני ה' אלהיכם צריך לומר אמת לא אמר אני ה' אלהיכם אינו צ"ל אמת והא בעי לאדכורי יציאת מצרים דאמר הכי מודים אנחנו לך ה' אלהינו שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים ועשית לנו נסים וגבורות על הים ושרנו לך: אמר ר' יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע וכו': תניא ר"ש בן יוחי אומר בדין הוא שיקדים שמע לוהיה אם שמוע שזה ללמוד וזה ללמד והיה אם שמוע לויאמר שזה [3]ללמוד וזה לעשות אטו שמע ללמוד אית ביה ללמד ולעשות לית ביה והא כתיב ושננתם וקשרתם וכתבתם ותו והיה אם שמוע ללמד הוא דאית ביה ולעשות לית ביה והא כתיב וקשרתם וכתבתם אלא הכי קאמר בדין הוא שתקדם שמע לוהיה אם שמוע שזה ללמוד וללמד ולעשות והיה אם שמוע לויאמר שזה יש בה ללמד ולעשות ויאמר אין בה אלא לעשות בלבד ותיפוק ליה מדרבי יהושע בן קרחה חדא ועוד קאמר חדא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות ועוד משום דאית בה הני מילי אחרנייתא. רב [4]משי ידיה וקרא ק"ש ואנח תפילין [5] וצלי והיכי עביד הכי והתניא [6]החופר כוך למת בקבר פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין

הא מעתה אפסיד להאי. דיכנעא של אמת תפסתו לזה: **הא שמעתתא.** דרב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא וכו'. ק"ש של ערבית אין קורין בה פרשת ציצית כולה לפי שאין מצות ציצית בלילה אבל מתחילין אותה ומפסיקים בה ומדלגים ואומרים אני ה' אלהיכם אמת: **לא יפחיז.** אין צריך להתחיל ויאמר ערבית: **אתחולי מתחלינן.** דהא מתחלי במערבא: **אמר אני ה' אלהיכם.** דהיינו פרשת ציצית: **צריך לומר אמת.** כדכתיב וה' אלהיכם אמת: **והא בעי לאדכורי יציאת מצרים.** דתנן (לעיל דף יב:) מזכירין יציאת מצרים בלילות ואי לא אמר אמת ואמונה ולא אמר פרשת ציצית היכי מדכר יציאת מצרים: **ושרנו לך.** מי כמכה באלים וגו' שבלוחתך ראו בניך עד גאל ישראל והשכיבנו: **שזה ללמוד.** ודכרת בס[ג]: **וזה ללמד.** ולמדתם אותם את בניכם[ד] ואם לא למד תחלה איאך ילמד את בניו: **וזה לעשות.** ויאמר אין בה אלא עשייה: **וקשרתם.** דתפילין: **וכתבתם.** דמזוזה עשייה היא: **רב משי ידי.** פעם אחת ראהו שעשה כן: **והיכי עביד הכי.** שהקדיש ק"ש לתפילין: **כוך.** קבר שחופרין בקירות מערה אלרבו ד"[ה] ורחבו ז'[ו] טפחים[ז]: **פטור מק"ש.** דהטעוסק במצוה פטור מן המצוה כדאמרינן בפ"ק (ד' יח.) בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה: **וסיפא בחברי.** והכי קאמר אם שניים הם מניח את חבירו חופר והוא עולה ומקיים מצות ק"ש ותפילין ותפלה וחוזר למלאכה וחבירו יעלה ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל: **מ"מ.** תפילין קודמים לק"ש: **עול מצוה.** דהמתם תפילין עול מצוה הוא: **קריאה לקריאה.** שמע שהוא קבלת מלכות שמים לוהיה אם שמוע שהוא קבלת עול מצות: **ומקדים.** משכים: **ומברך.** על המורה: **ומתני פרקין.** אלמא [ט] מקדים הוא לעסוק בתורה דהיינו [א] עשייה דמצוה מקמי מלכות שמים: **שלוחא הוא דעוית.** השליח קלקל שאינו מהניא לו תפילין מעיקרא [ח] והגיע זמן ק"ש והוחקק לקרות כדי שלא יעבור הזמן וכי מטי שלוחא דתפילין אנחיהו: **לאלו מעיד עדות שקר בעצמו.** ליתנא מעליא: **לאילו הקריב עולה בלא מנחה.** שאינו הכתוב להקריב עמה שנא' (במדבר כח) ועשירית האיפה וגו' אף הקורא ואינו מקיים אינו גומר את המצוה: **נסכים.** הוא היין המתנסך על גבי המזבח אחר העולה והזבח דכתיב ונסכיהם חצי ההין וגו' (שם). וה"ה דאי למימר כאילו הקריב עולה בלא מנחה ונסכים דהא עולה נמי טעונה נסכים אלא ליתנא דקרא נקט עולה ומנחה זבח ונסכים:

יפנה

ט) למה קדמה **פרשת שמע לוהיה אם שמוע.** וא"ת תיפוק ליה דקדמה בתורה וי"ל דהכי קאמר למה קדמה אף לפרשת ציצית דקדמה לכולן אלא ודאי אין אנו מושמין לזה שהיא קודמת בתורה משום דאמרינן אין מוקדם ומאוחר וא"כ היה לנו להקדים והיה שהיא מדברת בלשון רבים:

ויאמר אינה נוהגת **אלא ביום.**

מכאן משמע כר' שמעון דאמר בפ' התכלת (מנחות ד' מג.) דציצי' מ"ע שהזמן גרמא וכן אית"ת בקדושין (פ"ק ד' לג:) דקאמר ציצית מצות עשה שהזמן גרמא וא"ת א"כ למ"ד (מנחות מא.) ציצית מוצה עליה הוא ואפילו מונחת בקופסא אפ"ה חייבת בציצית היכי אשכחן שיהא הזמן גרמא[א]. וי"ל דאם היה כשות המיוחד לגילה פטור[ב] והכי אית"ת בירושלמי דקדושין אמר להם ר"ש לי אתם מודיס לי דציצית מ"ע שהזמן גרמא שהרי כשות גילה פטור מן הציצית א"ר אלא טעמא דרבנן שאם היה מיוחד ליום וגילה שחייב בציצית[ג]: **ומנח תפילין ומצלי.** ומתסתם משמע שמותר להניח תפילין בין גאולה לתפלה וכן בטלית מניח אדם טליתו בין גאולה לתפלה. וכן מצינו ברבי ינתן יהודה אלא אחר טליתו ואהה אגלית וכבר קרא ק"ש בברכותיה ונתעטף בטליתו וגמר שמונה עשרה והביא ראיה מהכא מההיא דרב. מ"מ יש לחלק בין תפילין לטלית דעיקר ק"ש ותפלה שייכי בתפילין כדאמר בסמוך כאילו מעיד עדות שקר בעצמו פירוש באדון שלוה שהוא קורא והיו לעוטפת ונלאת על ידך ואין. ותפלה נמי כדאמרן [ד] קבי ק"ש ומתפלל זו היא מלכות שמים אבל ציצית שאינו אלא מוצה עליה שאם יש לו טלית חייב ואם אין לו פטור מציצית ויכול לקרות ק"ש בלא ציצית[ד] ולאי דהוי הפסקה. והרב רבי משה מקולי היה אומר דאפי' מכאן אין ראיה דמצי למימר הניח תפילין בלא ברכה ולאחר י"ח ממשמש בהם ומברך עליהם[ה] ובהכי סגי שגם מותר להתעטף בטלית בעת שידיו מטונפות ואחר שיטול ידיו ימשמש בטליתו ומברך:

ומכל מצות האמורות בתורה.

ות"ת וכי ק"ש לא הוה בכלל מצות האמורות בתורה. וי"ל דאי לא תני בהדיא ק"ש הוה אמינא דדוקא הני דלית להו קביעות זמן אבל ק"ש דקביע להו זמן לא הואיל וזמן עובר קמ"ל: **עולה בלא מנחה.** ה"ה דאפי' למימר בלא נסכים שהרי עולה נמי טעונה נסכים אלא ליתנא דקרא נקט עולה ומנחה וגו':

מאמן

ומכל מצות האמורות בתורה הגיע זמן ק"ש עולה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל הא גופא קשיא רישא אמר פטור וסיפא חייב הא לא קשיא [ה]סיפא בתרי ורישא בחד מ"מ קשיא לרב רב כרבי יהושע בן קרחה סבירא ליה דאמר עול מלכות שמים תחלה ואח"כ עול מצות אימר דאמר רבי יהושע בן קרחה להקדים קריאה לקריאה קריאה לעשיה מי שמעת ליה ותו מי סבר ליה כרבי יהושע בן קרחה והאמר [ו]רב חייא בר אשי זמנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ומקדים ומשי ידיה ומברך ומתני לן פרקין ומנח תפילין והדר קרי ק"ש וכ"ת בדלא מטא זמן ק"ש א"כ מאי אסהדתיה דרב חייא בר אשי לאפוקי ממ"ד למשנה אין צריך לברך קמ"ל דאף למשנה נמי צריך לברך מ"מ קשיא לרב שלוחא הוא דעוית: אמר עולא [ה]כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים: ואמר רבי יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה

יפנה

וה' אלהיס אמת. לכך אין מפסיקין בין אני ה' אלהיכם לאמת: **כל אמת אמת אפסיד להאי.** דיכנעא של אמת תפסתו לזה: **הא שמעתתא.** דרב שמואל בר יהודה אמר אמרי במערבא וכו'. ק"ש של ערבית אין קורין בה פרשת ציצית כולה לפי שאין מצות ציצית בלילה אבל מתחילין אותה ומפסיקים בה ומדלגים ואומרים אני ה' אלהיכם אמת: **לא יפחיז.** אין צריך להתחיל ויאמר ערבית: **אתחולי מתחלינן.** דהא מתחלי במערבא: **אמר אני ה' אלהיכם.** דהיינו פרשת ציצית: **צריך לומר אמת.** כדכתיב וה' אלהיכם אמת: **והא בעי לאדכורי יציאת מצרים.** דתנן (לעיל דף יב:) מזכירין יציאת מצרים בלילות ואי לא אמר אמת ואמונה ולא אמר פרשת ציצית היכי מדכר יציאת מצרים: **ושרנו לך.** מי כמכה באלים וגו' מלכותך ראו בניך עד גאל ישראל והשכיבנו: **שזה ללמוד.** ודכרת בס[ג]: **וזה ללמד.** ולמדתם אותם את בניכם[ד] ואם לא למד תחלה איאך ילמד את בניו: **וזה לעשות.** ויאמר אין בה אלא עשייה: **וקשרתם.** דתפילין: **וכתבתם.** דמזוזה עשייה היא: **רב משי ידי.** פעם אחת ראהו שעשה כן: **והיכי עביד הכי.** שהקדיש ק"ש לתפילין: **כוך.** קבר שחופרין בקירות מערה אלרבו ד"[ה] ורחבו ז'[ו] טפחים[ז]: **פטור מק"ש.** דהטעוסק במצוה פטור מן המצוה כדאמרינן בפ"ק (ד' יח.) בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה: **וסיפא בחברי.** והכי קאמר אם שניים הם מניח את חבירו חופר והוא עולה ומקיים מצות ק"ש ותפילין ותפלה וחוזר למלאכה וחבירו יעלה ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל: **מ"מ.** תפילין קודמים לק"ש: **עול מצוה.** דהמתם תפילין עול מצוה הוא: **קריאה לקריאה.** שמע שהוא קבלת מלכות שמים לוהיה אם שמוע שהוא קבלת עול מצות: **ומקדים.** משכים: **ומברך.** על המורה: **ומתני פרקין.** אלמא [ט] מקדים הוא לעסוק בתורה דהיינו [א] עשייה דמצוה מקמי מלכות שמים: **שלוחא הוא דעוית.** השליח קלקל שאינו מהניא לו תפילין מעיקרא [ח] והגיע זמן ק"ש והוחקק לקרות כדי שלא יעבור הזמן וכי מטי שלוחא דתפילין אנחיהו: **לאלו מעיד עדות שקר בעצמו.** ליתנא מעליא: **לאילו הקריב עולה בלא מנחה.** שאינו הכתוב להקריב עמה שנא' (במדבר כח) ועשירית האיפה וגו' אף הקורא ואינו מקיים אינו גומר את המצוה: **נסכים.** הוא היין המתנסך על גבי המזבח אחר העולה והזבח דכתיב ונסכיהם חצי ההין וגו' (שם). וה"ה דאי למימר כאילו הקריב עולה בלא מנחה ונסכים דהא עולה נמי טעונה נסכים אלא ליתנא דקרא נקט עולה ומנחה זבח ונסכים:

יפנה

עין משפט נר מצוה

כ א טוש"ע או"ח סימן סו סעיף ו:

כא ב טוש"ע שם סעיף ח: **כב** ג ד מיי' פ"ד מהל' ק"ש הלכה ג סמג עשין יח עור וסו"ע או"ח סימן עח סעיף ה ו ויו"ד סימן שפה סעיף ח:

כג ה מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה טו טוש"ע או"ח סימן כה סעיף ד [כל הלכות כאן והלכות תפילין דף טו. וט"ש הטעמאן]:

תורה אור השלם

1. וַיְיָ אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם מִקִּצְפּוֹ תִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וְלֹא יְכִלוּ גוֹיִם זַעְמוֹ:
ירמיהו י י

מוסף רש"י

כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. לומר בהקב"ה דנכלה כמו מעולם לא לוה הקב"ה מלוה זו, והא דקאמר בעצמו ליתנא מעליא הוא (ס"ד הגר בשם רש"י).

מסורת הש"ס

ח) [צ"ל לגמרן, **ט)** לעיל דף יא.; **ו)** [דברים ו:], **ז)** [שם יא], **ח)** [ממתן], **ו)** כמ"ש: ו', וכל"ל, **ו)** [כ"ש ק:], **ח)** ס"ל טופס: וחשיב דלא אזיל, **ט)** ד"ה זה והבא אחריו שייך למשנה לעיל יב., **י)** יעיש תפלין ויקרא ק"ש ויתפלל כל"ל.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומנח תפילין ומצלי והיכי: **(ב)** רש"י ד"ה ומתני פרקין ואגמ. נ"ב מפרש הקוטיא מכח [שלמד] קודם ק"ש כי [על זה שיין] אחר כך לעבר וכי מיתא בלגא מני זמן ק"ש דאי [מהא דמנח תפילין והדר קרי מאי קאמר וכ"ת וכו' הא כיון דלא מני זמן] ק"ש גם זמן תפילין [לא מנח לכן] פירש רש"י דקוטיא הוא [מהא דעבקר קודם כתוב. כיק קשה למה [לא מקשה] בחתם מכח [מהא דמנח תפילין ולא] ילעבר וכ"ת ומאי [דלא] מני זמן תפילין [דה"ק וכי מיתא בלגא] מני זמן ק"ש והיה מתחיל בעשיית מצוה לחייבו [לומר וכיון דהתחיל] להתעסק בעשיית מצוה הניח תפילין שהוא ג"כ עשיית מצוה קודם ק"ש זה אינו דא"כ מאי מקשה אחר כך אם כן [מאי אתהדמיה דלתחב"ל דלמא זהו אתחיל דהיכוא דלא מני זמן קריאת שמע והתחיל [בעשיית מצוה] שהוא לימוד יניח תפילין כשיגיע [הזמן קודם ק"ש] וצ"ע [ואם נפרש לעיתוד לא מקרין] עשיה פי' כך [ותו מי סבר לה כרי' יהושע כ"ק והאמר וכו' אלמא] דלפ בקריאה לא סבר כרי' יהושע כ"ק [מדלמד קודם ק"ש והלימוד] הוה קריאה דמצוה אבל לפי פירש"י [ומשמע דלימוד מיקרי עשיה:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ומתני פרקין כו' דהייני עשיה ומתוך עשיה. וצ"ב קריאה:

מוסף תוספות

א. והא כל הטליתות יש לו להטיל ציצית, ובשלמא למ"ד חובת גברא א"ש, שביום חייב ובלילה אינו חייב, אלא למ"ד חובת טלית מה שייך זה לילה. תוס' ר"י שילליון. דבין ביום בין בלילה חייבין. תוס' קידושין לד. ד"ה ותפלין. ב. כיון שחייבו חלי במה שהזמן גרם לבישתה ביום יש לה ליחשב זמן גרמא, שזמן לבישתה גורם החיוב. שם. **ג.** ומטעם זה היו רבנן דנין אותו כמצות עשה שלא הזמן גרמא. מאירי. **ד.** ואם לא ילבשנו עתה ילבשנו אחר זמן. לא"ש פי' י. **ה.** דכל זמן שעסוק בהם מברך עליהם. שם.

רב ניסים גאון

לאפוקי ממאן דאמר למשנה אינו צריך לברך. בעל זו המימרא רב הונא ועיקרה בפרק ראשון (דף יא):

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

יפנה. לנקביו: **דכסיב ארחץ בנקיון.** משמע ארחץ כל הגוף ולא כתיב ארחץ כפי לדרשה אחת ומה שמעלה עליו שכר רחיצת כפיו כאלו טבל כל גופו: **קסמיה.** קיסס: **נק"ש.** בעידנא דק"ש שזמנה קבוע פן יעבור הזמן אבל לתפלה לכל היום זמנה הוא צריך למהדר אמיא: **מתני' ולא דקדק באופיופיה.** לפרשן יפה בשפתיו: **גמ' פרסי ש"מ.** כי דרשת נמי שמע בכל לשון שאתה שומע ש"מ נמי לצריך להשמיע לאזנו: **לא יפרוס.** לפי שאינו שומע הברכה שהוא מברך עליה: **מאן תנא כו' לא יצא.** אפי' **בדיעבד** ה"מ כו': **ברכה דרבנן היא.** דאמור רבנן (פסחים ד' ז:) כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן: **וממאי דר' יוסי היא.** קס"ד הא' דמוקמי לה כר' יוסי משום דסגיא לן דר' יהודה לכתחלה נמי מכשיר: **דלמא ר' יהודה היא וק"ש נמי דיעבד אין לכתחלה לא ה"ג.** ול"ג אפילו: **משום ר' יוסי.** להודיענו כמו דאפי' דיעבד נמי לא יצא: **אלא.** שלא השמיע לאזנו: **ואי ר' יוסי דיעבד נמי לא.** דהא בסמ"ו דאוריתא היא ואכלא ושבעת וברכת (דברים ח): **אלא מאי ר' יהודה.** וק"ש דיעבד אין לכתחלה לא והא דתרומה וברכת המזון דר' יהודה: **אלא רבי יהודה לכתחלה קאמר.** והא דרבי יהודה היא ודתרומה ר' יוסי היא ומודה הוא דברכות דרבנן דיעבד שפיר דמי והא דברכת המזון ר' יהודה היא משמיה דרביה ר' אלעזר בן עזריה דאמר לאזנו ולא וכל צריך לכתחלה משמע הא דיעבד שפיר דמי: **אחר כוונם הלב כו'.** ופי' לכתחלה נמי א"ל: **השתא דאתית לכאן.** דאשמעת לן פלוגתא דר"מ: **אפילו תימא ר' יהודה.** דאמר בק"ש נמי יצא דיעבד אין לכתחלה לא והא דברכת המזון ותרומה רבי יהודה היא ודקא קשיא לן דר' יהודה סבר דר"ש בן פזי מני ר"מ היא דמכשר לכתחלה: **מאן תנא הרש דיעבד נמי לא.** דקתני גבי שוטה: **לא יצא.** דיעבד הוא: **וממאי.** דאון מחרש דקאמר דיעבד הוא ורבי יוסי היא דפסיל דיעבד: **ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי.** והא איכא למימר דאפילו ר' יהודה מודה דלא שמעינן דפליג בק"ש אלא דיעבד:

מדסיפא

אמאן דמהדר אמיא בעידן ק"ש. ויש ספרים דגרסי הני מילי לק"ש אבל לתפלה לא[א] דקאמר רשב"ל (פסחים מו.) לגבל ולתפלה ד' מילין ונראה דלא גרסינן ליה דהוא הדין לענין לעותא נמי מטעם שלא יעבור זמן תפלה דמאי שנא ק"ש מתפלה[ב] וגם יש לקמן פרק מי שמתו (ד' כב.) בעלויה לעטילותא כדרב חסדא דליטו אמאן דמהדר אמיא בעידן לעותא[ג] ומדלא הזכיר שם ק"ש משמע דבכל ענין מותר והכי"ל דרשב"ל דאמר ולתפלה ד' מילין פירש רש"י להתפלל שם בתנין: **דילמא ר' יהודה היא.** ול"ת והלא אין נזכר ר' יהודה בריש[ד]. וי"ל דפשיטא מדסיפא ר' יהודה ריש[ג] נמי ר' יהודה[ד] ופליגי בתמיהא דר' יהודה:

להודיעך כחו דרבי יוסי. ול"ת לשמעינן כחו דרבי יהודה[ד] דכח דהתיא עדיף. וי"ל כיון דרבי יהודה לא דרש השמע לאזנך אין כאן שום חדוש ופשיטא לכתחלה[ה] ומהיכא תיתי לאוסרו אי שרי דיעבד הוא הדין לכתחלה: **אי** ר' יוסי **דיעבד נמי לא.** ול"ת לעולם אימא לך רבי יוסי היא וברכת המזון שאני דלא כתיב ביה שמע דבשלמא תרומה דלעיל ומגילה דלקמן שהן מדרבנן יש לחומרא לק"ש שתקנו שלריך שישמיע לאזנו כמו בק"ש ותקנו ממש שלא יצא כמו בק"ש אבל בבהמ"ז שהיא מדאורייתא כיון דלא כתיב ביה שמע למה יש לנו לתקן שלא יצא אם לא השמיע לאזנו כיון דמה"ת יצא[ה]. וי"ל כיון שתקנו שלריך להשמיע לאזנו כמו בק"ש הואיל ומדרבנן מיהא לריך להשמיע אין לחלק בין ק"ש ובין בהמ"ז דאפילו בדיעבד אית לן למימר שלא יצא: **ורבי** יהודה מכשיר בקטן. ול"ת באיזה קטן מיירי אי בקטן שלא הגיע לחנוך הא אמרינן בפרק לאוהו בית דין (ר"ה ד' כט.) שכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ומ"ט דר' יהודה דמכשיר ואי בהגיע לחנוך מאי טעמייהו דרבנן דאסרי הרי קריאת מגילה דרבנן[ו] ואמרי' קטן שהגיע לחנוך מדרבנן כגדול ופוטר דרבנן כדאמר לקמן בפ' מי שמתו (ד' כ:) דקטן מוציא אביו שלא אכל אלא כזית דהיינו דרבנן. וי"ל שאני ברכת המזון שהיא חומרא ויקרא יתירתא יותר מדאורייתא ובקל נפטרים ממנה כדאמרי' לקמן (שם) והם החמירו על עצמם או בזמיה או בכביצה[ז] א"נ התם ליכא בקטן שלא חל דרבנן דמיירי שהקטן אכל כדי שביעה[ח] לכך אתי דרבנן ומוציא דרבנן[ט] אבל הכא דגבי קטן ליכא תרתי דרבנן דהמגילה דרבנן והקטן דרבנן[י] אינו יכול להוציא היכא דליכא שלא חל דרבנן[יא]:

דילמא

א איפנה ויטול ידיו וניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלמה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן דכתיב [1]ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה' א"ל רבא לא סבר לה מר כאילו טבל דכתיב ארחץ [ו][בנקיון] ולא כתב ארחיץ [ז][כפי] א"ל רבינא לרבא חזי מר האי צורבא מרבנן דאתא ממערבא ואמר [2]מי שאין לו מים לרחוץ ידיו מקנח ידיו בעפר ובצרור ובקסמית א"ל שפיר קאמר מי כתיב ארחץ במים בנקיון כתיב כל מידי דמנקי דהא [ח]רב חסדא [ט]לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן [י] צלותא והני מילי לק"ש [יא]אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה [יב]והנ"מ לקמיה אבל לאחוריה אפילו מיל אינו חוזר [ומינה] מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר: **מתני'** [יג]הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא [יד]ר' יוסי אומר לא יצא [טו]קרא ולא דקדק באותיותיה ר' יוסי אומר יצא רבי יהודה אומר לא יצא [יז]הקורא למפרע לא יצא [יח]קרא וטעה יחזור למקום שטעה: **גמ'** מאי טעמא דר' יוסי משום דכתיב שמע [יט]השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך ות"ק סבר שמע בכל לשון שאתה שומע ור' יוסי תרתי שמע מינה. תנן [כ]התם [כא]חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה מאן תנא חרש המדבר ואינו שומע דיעבד אין לכתחלה לא אמר רב חסדא ר' יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא [כב] דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר לא יצא עד כאן לא קאמר ר' יוסי לא יצא אלא גבי ק"ש דאורייתא אבל תרומה משום ברכה הוא וברכה דרבנן ולא בברכה תליא מילתא וממאי דר' יוסי היא דילמא ר' יהודה היא ואמר גבי ק"ש נמי דיעבד אין לכתחלה לא תדע דקתני הקורא דיעבד אין לכתחלה לא אמרי האי דקתני הקורא להודיעך כחו דר' יוסי דאמר דיעבד נמי לא [כג]דאי ר' יהודה אפי' לכתחלה נמי יצא במאי אוקימתא כר' יוסי ואלא הא דתניא [כד]לא יברך אדם בהמ"ז בלבו ואם בירך יצא מני לא ר' יוסי ולא ר' יהודה דאי ר' יהודה הא אמר לכתחלה נמי יצא אי ר' יוסי דיעבד נמי לא אלא מאי ר' יהודה ודיעבד אין לכתחלה לא אלא הא דתני ר' יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי אי ר' יהודה הא אמר דיעבד אין לכתחלה לא אי ר' יוסי הא אמר דיעבד נמי לא אלא לעולם רבי יהודה ואפי' לכתחלה נמי ולא קשיא הא דידיה הא דרביה [כה]דתנן רבי יהודה אומר משום ר' אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו שנאמר [1]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמר ליה רבי מאיר הרי הוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כונת הלב הן הן הדברים השתא דאתית להכי אפילו תימא רבי יהודה כרביה סבירא ליה ולא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה. תנן [כו]התם [כז]הכל כשרים לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן ורבי יהודה מכשיר בקטן מאן תנא חרש דיעבד נמי לא אמר רב מתנה רבי יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר לא יצא [כח] ממאי דרבי יוסי היא ודיעבד נמי לא

דילמא

מסורת הש"ס

א) גי' רש"ש, ב) נקמן דף כב., ג) קדושין לג: ושם נסמן, ד) פסחים דף מו. מולין דף קכג., ה) שפרי פ' ומתמן מגילה ח: יט:, ו) ס"ת דברי ר' יהודה, ז) [לעיל יג.], ח) תרומות פ"א מ"ב, ט) נ"מ במאי מוקמינתא מרבי יוסי דלא דתניא, י) [מגילה יט:], כ) [נ"ל דתניא], מ) מגילה דף יט: כל הענין, מ) שיך לעי"כ, נ) נ"ל עד מיום עד כביצה,

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמהדר אמיא בעידן צלותא (וזכר מילי וכו' פחות ממיל חוזר) מא"מ. וע"כ ס"ת אינו ולכון בהלכסי הוה: (ב) שם דתנן הקורא וכו' לאזנו יצא ר' יוסי אומר כל"ל ומיהא דברי רבי יהודה נמתק וכן בסמוך: (ג) שם וממאי דר' יוסי: (ד) תוס' ד"ה ומאי דר' יוסי: (ה) שם ר' יהודה הס"ל ומאלר נמתק: (ו) תר"ה להודיעך וכו' ופשיטא דלכתחלה שרי ומיהא מיתי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמאן כו' ומדלא הוכיח. ע' תוס' שבת יא ע"א ד"ה כגון רשב"י:

מוסף תוספות

א. ומפרשים אמרו טעמא, משום דלק"ש שזמנו קבוע אם יטרח לילך אל המים שמא יעבור זמנו, אבל תפלה שאין לה קבע לא. רשב"א. ב. [ד]תפלה של שחר נמי הרי יש לה קבע עד ד' שעות. שם. ג. פשיטא ליה מדאיירי רבי יהודה בסיפא דת"ק דרישא נמי רבי יהודה. תוס' ר"י שילמון. ד. דאפי' לכתחילה שפיר דמי. שם. ה. והיכי פריך כ"כ בפשיטות אי ר' יוסי הא אמר דיעבד נמי לא, [הא כיון] דתקנת חכמים היא די לנו בזה שנאמר שלכתחלה צריך אבל בדיעבד יצא. תוס' הרא"ש. ו. [ד]מגילה אינה אלא מדברי קבלה ודברי קבלה כדברי סופרים. רשב"א מגילה יט: ז. דהוי חיובא דאורייתא. תוס' מגילה יט: ד"ה וי"ל. ח. ומפיק האב שלא אכל אלא שיעורא דרבנן. שם. ט. דמגילה ליכא חיובא אפילו בגדולים אלא מדרבנן וקטן אין מחויב אלא מדרבנן אפילו בשאר מצות. שם. י. ובגדול ליכא אלא חד דרבנן במגילה, שהרי בשאר מצות הוא חייב דאורייתא, ולא אתי תרי דרבנן ומפיק חד דרבנן. שם.

עין משפט נר מצוה

כב א טור ושו"ע ס"ת סימן ג סעיף ו:

כג ב ג מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה ג' ו' ופ"ד מהלכות תפלה הלכה כ ג סמג עשין יח טור"ש ס"ת סימן ד סעיף כב ופימן לב סעיף ד ה ו ופימן לג סעיף ב:

כד ד מיי' פ"ב מהלכות ק"ש הלכה ח סמג עשין יח טור ש"ע ס"ת סימן סב סעיף ג:

כה ה מיי' וסמג שם טור ש"ע שם סעיף ח:

כו ו מיי' שם הלכה יא (סמג שם) טור ש"ע ס"ת סימן לד סעיף ח:

כז ז [מיי' שם הל' יג יד טור ש"ע שם סעי' ב ג ד]:

כח ח מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה ד:

ט [מיי' פ"ח מה' מ"ל ברכות הל' ז טור ש"ע ס"ת סי' קפה סעי' ב]:

ל י מיי' פ"ח מהלכות מגילה הלכה ב סמג עשין לדברן ד טור ש"ע ס"ת סי' תרפט סעיף ב:

תורה אור השלם

1. אֲרַחֵץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסֹבְבָה אֶת מִזְבַּחֲךָ יְיָ.
תהלים כו ו

2. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:
דברים ו ד

מוסף רש"י

צורבא מרבנן. בתור חריף כמו ביני דלייקן, במסכת ביצה (ז.) תלמיד חכם זקן לא קרי ליה אלא הוהא מרבנן קרי ליה (תענית ד.). ומינה מיל הוא דאינו חוזר. מהא דאמר בבכיה אפילו מיל אינו חוזר, דוקא מיל קאמר, הא פחות ממיל חוזר (פסחים מו.).

רב ניסים גאון

אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה. ידוע כי הפרסה ארבעת מילין ובמסכת פסחים בפ' אלו עוברין בפסח (דף מו) אמרינן אמר ר' אבהו אמר ריש לקיש לגבל ולתפלה ולנטילת ידים ד' מילין ואיתמר עלה אמר ר' יוסי בר' חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפי' מיל אינו חוזר אמר רב אחא בר יעקב ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר ודכוותה בשחיטת חולין בפרק העור והרושב (דף קכג) ומזה העיקר אמרי' הכא אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה ובמס' מגילה (דף ב) אמרי' שנוהא דמיל כמה הוי כמחמתן לטבריא ובפ' אלו עוברין בפסח (דף מו) נמי שיעורא דמיל כמה הוי כממגדל נוניא לטבריא:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות